

VILLA SOFIA

Filosoferen in Toscane

dr. Henk Oosterling - Geen doemdenken maar doen denken. Van ecopaniek naar ecosofie

Programma

In de verhitte debatten over stikstofuitstoot valt steeds meer de term 'integraal'. De sectorale benadering van problemen is voor beleidsmakers nog steeds de exclusieve focus om problemen aan te pakken. De houdbaarheidsdatum ervan is echter al lang geleden overschreden. Iedere aanpak verstrikt zich in door haarzelf opgeroepen tegenspraken. Eenmaal in het Antropoceen geland blijkt het moderne discours ontoereikend om adequate diagnoses te stellen, laat staan handvatten te bieden om ons in staat te stellen de klimaatadaptatie te overleven. Wat heeft de filosofie te bieden? Zal zij zich transformeren naar een ecosofie? Maar wat betekent dat voor de filosofie zelf? In vijf sessies wordt het zicht op een ecosofisch discours geopend dat niet alleen ruimte schept om anders te denken maar ook om anders te doen: doendenken.

Dag 1.

Ecopanische cartografie: reflaction

Door eenzijdig en opportuun gebruik – greenwashing - is de term 'duurzaamheid' nagenoeg leeggelopen. Deze cursus begint met een herwaardering van het concept 'eco' in termen van vernetwerkte en geschaalde gezondheid (ECO3). Na een korte geschiedenis van anderhalf eeuw ecologisch denken van Haeckel tot Latour worden, puttend uit de gereedschapskisten van Franse differentiedenkers zoals Derrida en Foucault, de eerste contouren geschetst van een ecosofisch doendenken dat is afgemeten op onze antropocene conditie.

Achtergrondtekstfragmenten uit:

Henk Oosterling, *Verzet in ecopanische tijden. Van ego emancipatie naar eco emancipatie* (2020), hfdst. 4

Michel Foucault, *Het gebruik van de lusten. Geschiedenis van de seksualiteit 2* (1984)

Methode tekst: Jacques Derrida, 'De differentie', in: *Marges van de filosofie*

Dag 2.

Actuele verzetsvormen: van doem naar doen

Aansluitend bij actuele verzetsbewegingen rond ras, armoede, gender en klimaat (Black Lives Matter, Follow The Money, LHBTQIAP+, #metoo, Urgenda, Extinction Rebellion) worden een aantal diep in de westerse filosofie verankerde waanbeelden binnenstebuiten gekeerd: racisme, kolonialisme, patriarchaat en antropocentrisme of speciesisme.

Centraal staat een minutieuze, kritische analyse van 'het debat van de eeuw' tussen Slavoj Žižek en Jordan Peterson uit 2019. Zo wordt in grote lijnen en op basis van minutieuze casusanalyses de omslag van doemdenken naar doendenken geschetst.

Achtergrondtekstfragmenten uit:

Henk Oosterling, *Verzet in ecopanische tijden. Van ego emancipatie naar eco emancipatie* (2020), hfdst. 5

Methode tekst: Gilles Deleuze/Félix Guattari, *Het Rizoom* (1980)

Dag 3.

Een beknopte genealogie van een ecologie

Vervolgens wordt een genealogie van een ecologisch denken geschetst waarin (in)dividuen in de antropocene conditie, gegeven hun ecosystemische inbedding, net als alle andere wezens als dynamische knooppunten in netwerken verschijnen. In deze omslag naar een ander denken en doen staan de vier supplementen van de gedeconstrueerde moderne identiteit centraal: interesse, intermedialiteit, interculturaliteit en interspeciesisme. In deze opmaat naar een schets van ecosofische levenspraktijken bieden teksten van Guattari, Latour, Morton en Haraway handvatten.

Achtergrondtekstfragmenten voor close reading:

Bruno Latour, *Oog in oog met Gaia. Acht lezingen over het nieuwe klimaat regiem*

Timothy Morton, *Ecologisch wezen*

Glenn Albrecht, *Het Symbioceen*

Donna Haraway, *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chthulucene*

Dag 4.

Grondtrekken van een ecosofie

Na de ECO3 deconstructie – 'econstructie' - van het hegemoniale westerse denken kunnen de contouren van een ecosofie worden geschetst. Het werk van Arne Naess en Félix Guattari die het begrip 'ecosofie' in de jaren zeventig van de vorige eeuw oormerken, aangevuld met Japans en Chinese levens'wijzen' gebaseerd op de oosterse omgang met het lichaam, bieden handvatten. Close reading van Nancy's *Corpus* (1992) en *Being Singular Plural* (1996) opent het zicht op een radicaal materialisme waarin het lichaam de bron van zingeving wordt. Daarmee kan er nieuw licht worden geworpen op de fysieke, sociale en mentale aspecten van een ecosofie.

Achtergrondtekst: Henk Oosterling, *Waar geen wil is, is een weg* (2016)

Achtergrondtekstfragmenten voor close reading:

Ted J. Kaptchuk, *Chinese geneeswijzen*

Félix Guattari, *Three Ecologies*

Arne Naess, *Deep Ecology*

Methode tekst: Jean Luc Nancy, *Being Singular Plural* (1996) en *Corpus* (1992)

Dag 5.

Schets van een ecosofische levenspraktijken

Dé Ecosofie bestaat niet. Er is dan ook geen sprake van een machtsoverdracht van De Filosofie naar De Ecosofie. Ecosofie neemt van de filosofie de methodische focus van de (d)constructie over, verbreedt intercultureel haar relationele ontologie en is voor alles een ethos, een integrale houding, een ecosystemische grondhouding van waaruit denken en doen geschaald op elkaar worden afgestemd. In een terugblik worden de in de voorgaande sessies besproken auteurs vanuit deze ethos hernomen. De uitkomst biedt zicht op de basisvoorwaarden voor een ecosofisch discours: een derde, mediale verlichting die ook begrepen kan worden als een kritische spiritualiteit.

Achtergrondtekst: Henk Oosterling, *Ecosofisch doendenken* (te verschijnen in 2024)

Reader/teksten/voorbereiding

De deelnemers ontvangen ter plekke een reader waarin zoveel mogelijk de Nederlandse vertalingen van de basisteksten zijn opgenomen.

Ook delen van de methode teksten (deconstructie/rizomatiek) komen in de reader. We lezen die om te snappen dat ontologie en epistemologie niet zonder een methodologie kunnen en om de vraag te beantwoorden wat de ecosofie van de filosofie overneemt en wat niet.

Het wordt aangeraden om ter voorbereiding van de cursus het boek van Henk Oosterling *Verzet in ecopanische tijden* te lezen.

Een cruciaal hoofdstuk hieruit komt ook in de reader.